

МОДЕЛЬ “ЗАЛЕЖНОЇ” ЕКОНОМІКИ

Лектор: Шевчук В.О.

Структура

- теоретичні засади моделі “залежної” економіки;
- аналіз девальвації грошової одиниці та залучення іноземних інвестицій;
- фінансова і монетарна політика;
- вирівнювання платіжного балансу в “залежній” економіці;
- вплив підвищення світових цін в економіці із залежністю сукупної пропозиції від RER;
- емпіричне тестування моделі “залежної” економіки;
- аналіз “голландської хвороби”.

2

Неоднорідна структура попиту і пропозиції

- Навіть у промислових країнах не всі товари можуть бути предметом міжнародної торгівлі
- Для багатьох країн значна частина виробленої товарної продукції є неконкурентноспроможною на зовнішніх ринках, незалежно від значення RER.
- В економіці виробляються і споживаються два товари — зовнішньої і внутрішньої торгівлі, які відрізняються ціною та умовами реалізації на світовому і внутрішньому ринках.

3

Сукупна пропозиція

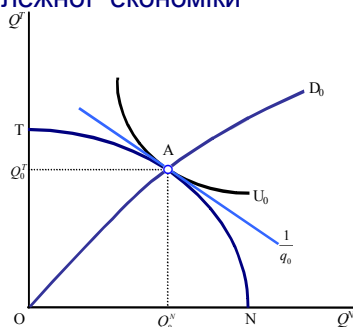
$$P^N Y^s = EP^T Q^T + P^N Q^N \quad (13.1a)$$

$$Y^s = \frac{EP^T}{P^N} Q^T + Q^N, \quad (13.1b)$$

- Y^s — сукупна пропозиція (у цінах товарів внутрішньої торгівлі);
- Q^T і Q^N , P^T і P^N — обсяги виробництва та рівні цін товарів зовнішньої і
- внутрішньої торгівлі відповідно;
- E — номінальний обмінний курс.

4

Засади елементи моделі “залежної” економіки

5

Компоненти моделі

$$\text{RER} - q = EP^T / P^N$$

- TN – крива трансформаційних можливостей (або трансформаційна крива), показує сукупну пропозицію;
- U – дотична до трансформаційної кривої з оберненим до RER нахилом, показує оптимальне співвідношення між товарами Q^T і Q^N (або виробничу програму);
- D - обсяги та структура сукупного попиту.

6

- Промінь D_0 визначає сукупність точок, де дотична до трансформаційної кривої $1/q$ є водночас дотичною до відповідної кривої байдужості (визначає максимально можливий рівень споживання за наявних виробничих можливостей).
- З іншого боку, точка перетину дотичної до трансформаційної кривої з променем D , визначає обсяги та структуру сукупного попиту, обумовлені існуючим реальним обмінним курсом q_0 . Оскільки у т. А сукупний попит є тотожним сукупній пропозиції ($Y^s=Y^d$), то абсорбція дорівнює сукупній пропозиції ($A=Y^s$), а обсяги експорту-імпорту врівноважуються ($CA=0$).
- Дотична $1/q_0$ водночас є лінією бюджетних обмежень. Її перетин з лініями OQ^T і OQ^N визначає обсяги сукупної пропозиції Y^s у цінах товарів зовнішньої і внутрішньої торгівлі, P^T і P^N відповідно. Нелінійна конфігурація трансформаційної кривої означає, що кошти заміщення зростають при спробі зосередитися на виробництві одного з товарів — Q^T або Q^N .

7

Структура внутрішньої абсорбції A

$$A = qD^T + D^N$$

D^T і D^N — попит на товари зовнішньої і внутрішньої торгівлі, відповідно

Для сальдо поточного рахунку отримуємо:

$$CA = A - Y^s = q(D^T - Q^T) + (D^N - Q^N)$$

8

Рівняння моделі “залежної” економіки

$$Y^s = qQ^T(q) + Q^N(q), \quad Y_q \leq 0, \quad (Q^T)_q > 0, \quad (Q^N)_q < 0$$

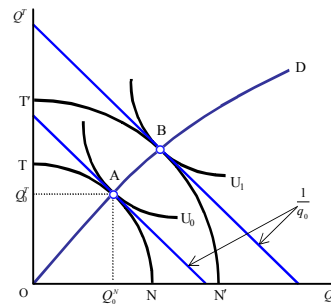
$$Y^d = A(Y, g, M/J, r) + CA, \quad A_Y, A_g > 0, \quad A_r < 0$$

$$CA = Q^T(q) - D^T(q, A), \quad (D^T)_q < 0, \quad (D^T)_A > 0$$

$$D^N(q, A) = Q^N(q), \quad (D^N)_q > 0, \quad (D^N)_A > 0$$

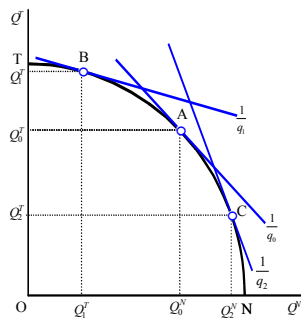
9

Вплив змін у сукупній пропозиції на показники “залежної” економіки

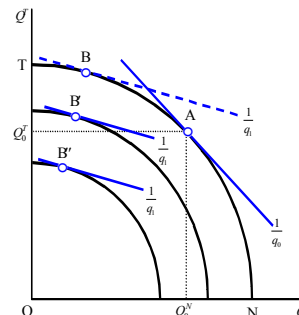
10

Вплив $\uparrow E$ на структуру AS: обсяги AS не залежать від RER

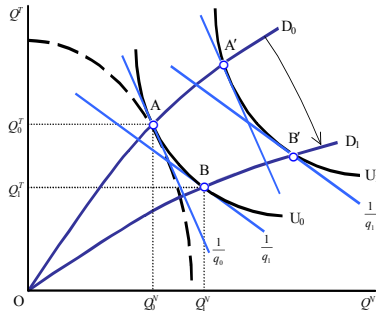
11

Вплив $\uparrow E$ на структуру AS: обсяги AS залежать від RER

12

Вплив девальвації грошової одиниці на структуру сукупного попиту

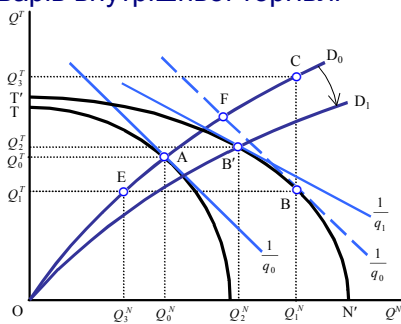
13

Залучення іноземних інвестицій у сектор товарів внутрішньої торгівлі

- Зосередження ПІІ переважно у секторі Q^N є характерною рисою багатьох країн, що розвиваються
- Такі пріоритети у залученні ПІІ неодноразово ставали причиною “перегріву” економіки та хронічних криз платіжного балансу

14

Збільшення виробництва у секторі товарів внутрішньої торгівлі

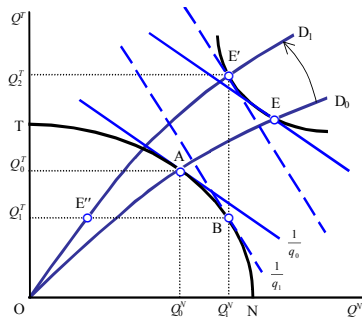
15

Фіскальна і монетарна політика у “залежній” економіці

- У моделі “залежної” економіки немає принципових відмінностей між фіскальною і монетарною політикою — обидва інструменти економічної політики розглядаються елементами внутрішньої абсорбції

16

Збільшення абсорбції у “залежній” економіці

17

Економіки із слабкими інституційними характеристиками

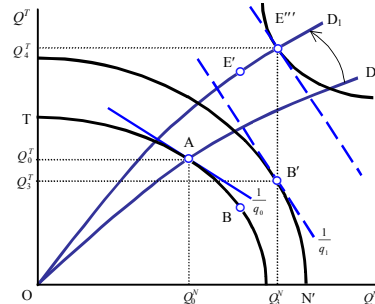
- неефективний адміністративний ресурс,
- поширення “особливих” стосунків між політикою та великим бізнесом,
- корупція

18

В економіках зі слабкими інституційними характеристиками замість стимулювання виробництва і згладжування траєкторії приватного споживання зовнішні запозичення переважно стають чи не найважливішою безпосередньою причиною виникнення криз платіжного балансу.

19

Збільшення абсорбції у "залежній" економіці зі залежністю сукупної пропозиції від RER

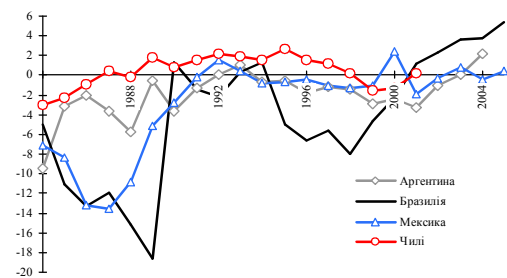
20

Відмінності між фінансовою і монетарною політикою - врахування ефекту добробуту

- Якщо фінансування дефіциту бюджету за допомогою урядових облігацій підвищує вартість фінансових активів, амплітуда збільшення абсорбції посилюється.
- Цього не відбувається за умови сприйняття урядових облігацій ознакою майбутнього підвищення податкового тягаря, який нівелюватиме поточне підвищення вартості портфеля активів.
- У такому разі урядові облігації не розглядаються чинником збільшення добробуту і не впливають на приватне споживання (тотожність Рікардо).
- Здійснення монетарної політики за допомогою операцій відкритого ринку не змінює вартість фінансових активів, тоді як в інших випадках (зміна облікової ставки або резервних вимог, надання позик уряду, монетизація валютних резервів) ефект добробуту має підсилюючий вплив.

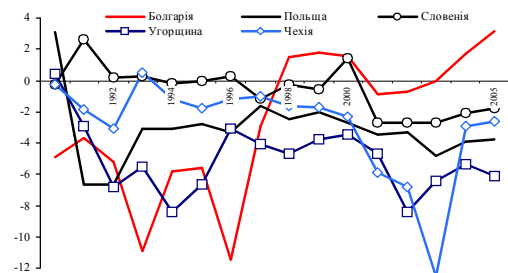
21

Сальдо бюджету в Латинській Америці (% від ВВП), 1984-2005 рр.

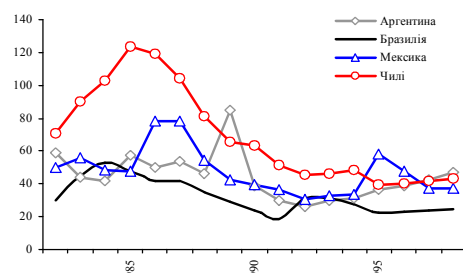
22

Сальдо бюджету в Східній Європі, (% від ВВП), 1990-2005 рр.

23

Країни Латинської Америки: зовнішній борг (% від ВВП), 1982-98 рр.

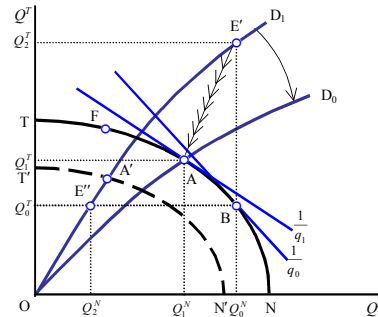
24

Особливості вирівнювання платіжного балансу

- Модель “залежної” економіки реалістично пояснює передумови виникнення структурних деформацій та подальше вирівнювання платіжного балансу. У “залежній” економіці від’ємне сальдо поточного рахунку є щільно пов’язаним з підвищенням RER і перевиробництвом у секторі Q^N .

25

Перехід до макроекономічної рівноваги у “перегрітій” економіці

26

Враховуючи відмінності у структурі та обсягах виробництва (т. С) і споживання (т. Е), вирівнювання платіжного балансу вимагає зниження RER і зменшення абсорбції:

1. **Девальвація грошової одиниці.** Це знижує RER і таким чином (1) збільшує виробництво товарів Q^T та (2) зменшує попит на товари Q^N . Проте легко переконатися, що девальвація зменшує обсяги виробництва товарів Q^N нижче рівноважного значення, якщо знецінення грошової одиниці не підтримується скороченням абсорбції.
2. **Скорочення абсорбції.** Зменшення урядових витратів та/або зменшення пропозиції грошової маси обмежують споживання обох товарів — Q^T і Q^N , що (1) поліпшує поточний рахунок і (2) зменшує інфляційний тиск у секторі Q^N . Водночас використання виключно рестрикційних заходів може спричинити істотне зниження обсягів виробництва товарів Q^N (т. E''). При цьому виникає набагато глибший (і триваліший) спад виробництва у секторі Q^N , ніж це передбачається переходом до внутрішньої рівноваги (т. А).

27

У “залежній” економіці перебування на рівні підвищеного виробництва товарів Q^N :

- адміністративне обмеження імпорту;
- фінансування існуючого від’ємного сальдо поточного рахунку;
- це може досягатися за рахунок зменшення валютних резервів або залучення іноземного капіталу.

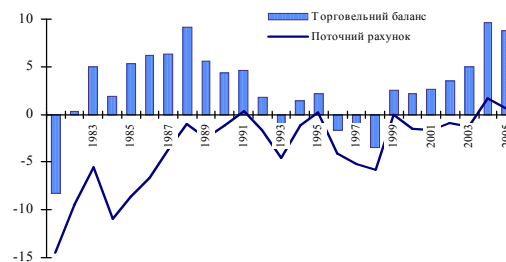
28

ЧИЛІ: ТРАЄКТОРІЯ ДОСЯГНЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ

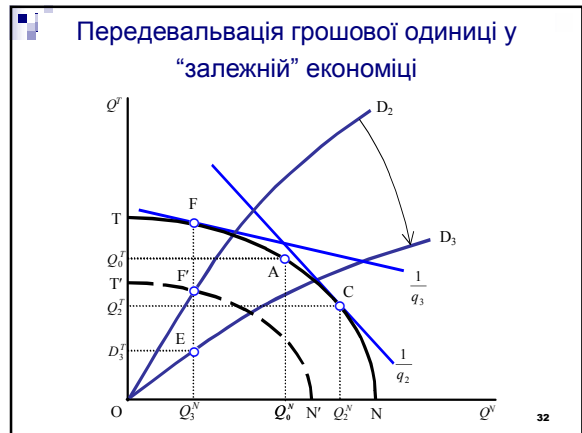
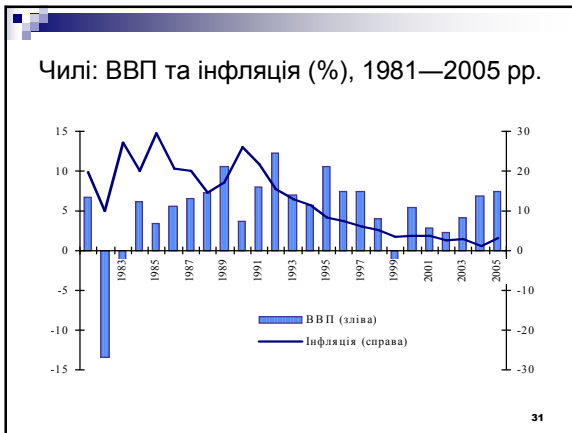
- У 1981 р. попит на товари Q^T значно перевищив їх пропозицію в чилійській економіці, що матеріалізувалося у значному погіршенні торговельного балансу і поточного рахунку. Надалі стрімка девальвація песо і обмеження внутрішнього попиту призвели до контрастного поліпшення торговельного балансу, але коштом стрімкого зниження ВВП. Водночас сальдо поточного рахунку залишалось від’ємним з погляду коштів обслуговування зовнішнього боргу.
- Після поновлення радикальних економічних реформ поступове поліпшення від’ємного сальдо поточного рахунку і зменшення додатного сальдо торговельного балансу засвідчили вирівнювання платіжного балансу в сенсі “залежної” економіки ($CA=0$). Досягнення рівноваги попиту і пропозиції товарів Q^T відбулося на тлі гальмування інфляції та зростання ВВП. Невисоке безробіття означає перебування чилійської економіки у стані внутрішньої рівноваги. Зменшення попиту на мідь і товари нетрадиційного експорту позначилося збільшенням безробіття до 9%, а наприкінці 2001 р. цей показник досягнув 10%. Проте зазначене збільшення не є надто високим за латиноамериканськими мірками і навряд чи триватиме у часі.

29

Чилі: поточний рахунок і торговельний баланс (% від ВВП), 1981—2005 рр

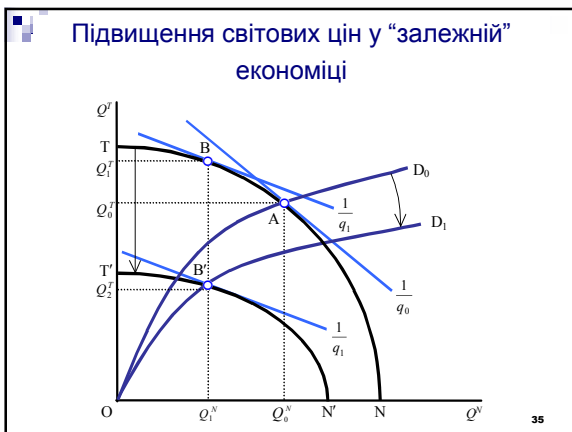
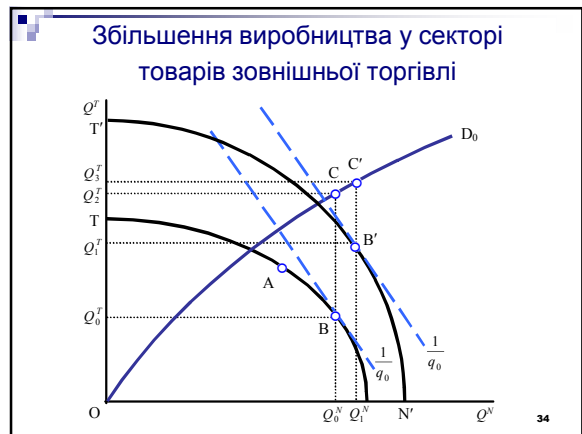
30

Основні наслідки ортодоксних програм фінансової стабілізації 1980-х років

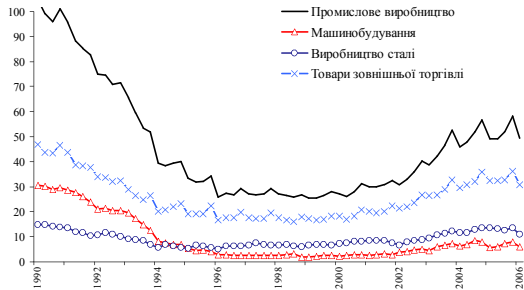
Країна	Аргентина		Бразилія		Мексика		Чилі	
	1981	1985	1981	1984	1981	1984	1981	1983
Сальдо поточного рахунку (млрд. \$)	-4,7	1,0	-11,8	0	-3,8	4,2	-4,7	-1,1
Торговельний баланс (млрд. \$)	0,7	4,9	1,2	13,2	-3,9	13,2	-2,7	1,0
Інфляція (%)	Середні значення							
ВВП (%)	н. д.		141,2		78,2		17,2	
Знецінення грошової одиниці (%)	341,2		203,2		116,9		53,7	

33

- Використання моделі “залежної” економіки для емпіричного аналізу функціональних залежностей української економіки:**
- напрямок структурних змін,
  - вплив RER на загальний обсяг промислового виробництва і показники окремих галузей,
  - вплив припливу-відпливу капіталу,
  - зв'язок між обмінним курсом і поточним рахунком (торговельним балансом).
- 36

Обсяги виробництва в окремих галузях української економіки, 1990-2006 рр.

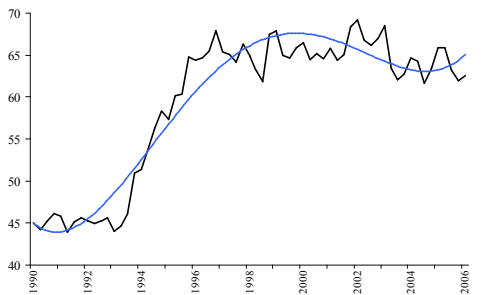
37

Потенційні переваги від збільшення виробництва металу видаються дуже суперечливими:

- По-перше, за межі України експортується 70—80% виробленої продукції, що підвищує вразливість до нестабільності світових цін та політико-економічних чинників.
- По-друге, українські металурги експортують переважно напівфабрикати (близько 40%), брухт і відходи чорних металів (30%), чавун (6—8%) і лише приблизно 5% гарячекатаного прокату. Тобто експортується продукція найнижчого ступеня переробки. Не дивно, що експорт українського металу є вразливим до численних антидемпінгових розслідувань.

38

Частка сектора зовнішньої торгівлі у промисловому виробництві (%), 1990-2006 рр.

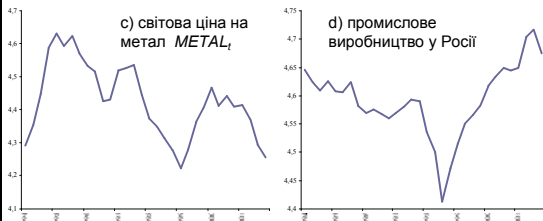
39

Вибрані економічні показники для економетричного оцінювання

40

Вибрані економічні показники для економетричного оцінювання

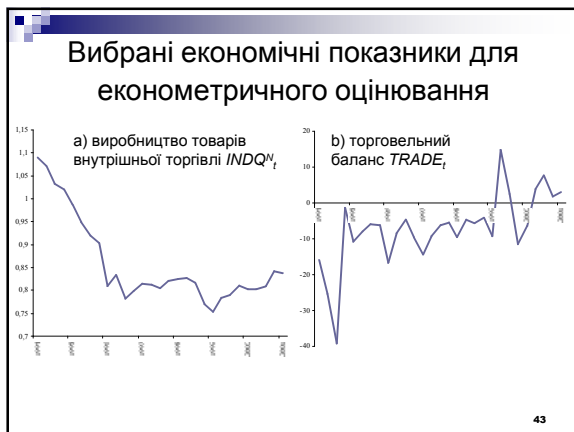

41

Чинники промислового виробництва і сальдо поточного рахунку

Незалежні змінні	Залежні змінні			
	I		II	
	INDUKR _t	CA _t	INDUKR _t	CA _t
INDUKR _{t-1}	0,430 (2,818 [*])	7,740 (0,957)	0,430 (2,837 [*])	-30,675 (-4,546 [*])
INDUKR _{t-2}	0,324 (2,296 [*])	—	0,346 (2,502 ^{**})	—
E _t	-0,033 (-0,831)	7,316 (4,404 [*])	—	—
E _{t-1}	0,021 (0,523)	—	—	—
RERUKR _t	—	—	0,001 (0,017)	17,031 (4,116 [*])
RERUKR _{t-1}	—	—	-0,009 (-0,154)	—
FDI _{t-1}	—	-2,345 (-4,832 [*])	—	-2,250 (-2,564 [*])
IND _{t-1} ^{RU}	0,379 (4,093 [*])	—	0,340 (4,562 [*])	—
IND _{t-1} ^{US}	—	12,509 (1,239)	—	34,065 (4,164 [*])
METAL _{t-1}	-0,204 (-3,115 [*])	-19,575 (-2,265 ^{**})	-0,178 (-2,200 ^{**})	-24,683 (-3,256 [*])
SSR	0,026	294,14	0,027	293,16
R ²	0,90	0,57	0,90	0,57
DW	2,27	2,39	2,21	2,08

42

Чинники промислового виробництва і торговельного балансу

Незалежні змінні	Залежні змінні			
	III		IV	
	$INDUKR_t$	$TRADE_t$	$INDUKR_t$	$TRADE_t$
$INDUKR_{t-1}$	0,429 (2,903 [*])	22,061 (2,192 ^{**})	0,419 (2,773 [*])	1,846 (2,773 [*])
$INDUKR_{t-2}$	0,335 (2,477 ^{**})	—	0,348 (2,530 [*])	—
E_t	-0,044 (-1,112)	6,102 (2,169 ^{**})	—	—
E_{t-1}	0,031 (0,820)	—	—	—
$RERUKR_t$	—	—	0,020 (0,272)	9,174 (1,676 ^{**})
$RERUKR_{t-1}$	—	—	-0,027 (-0,455)	—
BD_t	—	0,541 (1,479)	—	0,876 (3,653 [*])
IND_t^{ISS}	0,377 (4,102 [*])	—	0,335 (4,502 [*])	—
IND_t^{ISS}	—	-25,737 (-1,296)	—	-5,216 (-0,327)
$METAL_{t-1}$	-0,209 (-3,213 [*])	21,719 (2,490 ^{**})	-0,165 (-2,045 [*])	19,328 (2,349 ^{**})
SSR	0,026	429,87	0,027	415,514
R^2	0,90	0,47	0,90	0,49
DW	2,27	1,80	2,20	1,64

44

Чинники виробництва у металургії і сальдо поточного рахунку

Незалежні змінні	Залежні змінні			
	V		VI	
	$INDMET_t$	CA_t	$INDMET_t$	CA_t
Константа	-21,584 (-2,790 [*])	-5,858 (-0,234)	-15,791 (-3,804 [*])	1,431 (0,056)
$INDMET_{t-1}$	0,504 (2,872 [*])	-1,051 (-0,124)	0,560 (3,848 [*])	16,936 (2,554 ^{**})
$INDMET_{t-2}$	-0,557 (-3,235 [*])	—	-0,433 (-3,363 [*])	—
$INDUKR_{t-1}$	—	0,334 (0,043)	—	-29,337 (-3,783 [*])
E_t	0,077 (1,294)	19,129 (3,375 ^{**})	—	—
E_{t-1}	-0,115 (-1,678 ^{**})	-9,382 (-1,968 ^{**})	—	—
$RERUKR_t$	—	—	0,162 (2,025 [*])	18,674 (2,476 ^{**})
$RERUKR_{t-1}$	—	—	-0,147 (-1,793 [*])	—
FDI_{t-1}	—	-2,402 (-2,502 ^{**})	—	-1,897 (-1,851 ^{**})
FDI_{t-2}	0,015 (1,527)	—	0,009 (0,937)	—
$METAL_{t-1}$	0,275 (2,236 ^{**})	—	0,285 (2,430 ^{**})	—
$ACPI_t^{ISS}$	4,818 (2,847 ^{**})	—	3,472 (3,965 ^{**})	—
SSR	0,037	309,06	0,031	352,01
R^2	0,85	0,48	0,90	0,40
DW	1,98	2,17	2,12	2,22

45

Чинники промислового виробництва, торговельного балансу і світової ціни на метали

Незалежні змінні	Залежні змінні			
	$INDMET_t$	$INDQN_t$	$TRADE_t$	$METAL_t$
$INDMET_t$	—	—	35,134 (4,339 ^{**})	—
$INDMET_{t-1}$	0,578 (4,317 ^{**})	—	—	-0,285 (-2,781 [*])
$INDMET_{t-2}$	-0,790 (-5,920 ^{**})	—	—	—
$INDQN_t$	—	—	20,544 (4,712 ^{**})	—
$INDQN_{t-1}$	—	0,415 (4,118 ^{**})	—	—
$INDQN_{t-2}$	—	0,228 (2,782 [*])	—	—
E_t	0,107 (1,976 ^{**})	0,040 (0,624)	—	—
E_{t-1}	-0,166 (-2,919 ^{**})	-0,063 (-1,098)	—	—
BD_t	—	—	0,735 (3,711 ^{**})	—
FDI_{t-1}	—	—	-1,183 (-1,801 ^{**})	—
FDI_{t-2}	0,017 (2,577 ^{**})	—	—	—
BD_t^{ISS}	—	0,827 (5,407 ^{**})	—	0,516 (3,530 [*])
$METAL_{t-1}$	0,291 (2,836 ^{**})	—	18,320 (1,842 ^{**})	1,093 (7,280 ^{**})
$METAL_{t-2}$	—	-0,257 (-2,540 ^{**})	—	-0,504 (-4,042 ^{**})
$BRENT_{t-1}$	—	—	-13,368 (-3,665 ^{**})	—
$ACPI_t^{ISS}$	5,588 (4,376 ^{**})	—	—	—
SSR	0,036	0,041	211,48	0,061
R^2	0,88	0,91	0,45	0,79
DW	2,40	2,25	2,35	2,35

46

Аналіз "голландської хвороби"

- Одним із доволі несподіваних наслідків першої нафтової кризи (1973—74 рр.) стало те, що поряд з імпортерами нафти від підвищення цін на "чорне золото" потерпіли країни—експортери енергоносіїв. Було повторено досвід Нідерландів (Голландії), де з кінця 1950-х років розробка покладів природного газу негативно позначилася на структурі експортного сектора економіки, що й зумовило назву економічного феномену — "голландська хвороба".

47

Негативні наслідки "голландської хвороби" стають помітнішими у країнах, що розвиваються:

- По-перше, величезна рента з природних ресурсів не лише відвертає ресурси від соціально продуктивної економіки, але й знищує інститути суспільства та верховенство права;
- По-друге, посилюється корупція;
- По-третє, погіршується якість економічної політики;
- По-четверте, занепадає соціальний (або людський) капітал;
- По п'яте, відносний надлишок природних ресурсів перешкоджає заощадженням.

48

Посилюється корупція:

- Її джерелом стає привілейований доступ до природних ресурсів. Різноманітні пільги провокують конкуренцію з отримання таких привілеїв серед шукачів ренти, що лише посилює спотворення в економічній системі. Емпіричні розрахунки за допомогою індексу чутливості до корупції, який щороку оприлюднюється організацією Transparency International, показують, що збільшення частки природного капіталу на 0,15% підвищує рівень корумпованості на 2%. З іншого боку, зниження рівня корумпованості на 1% пропорційно підвищує показник зростання ВВП на душу населення на 1%.

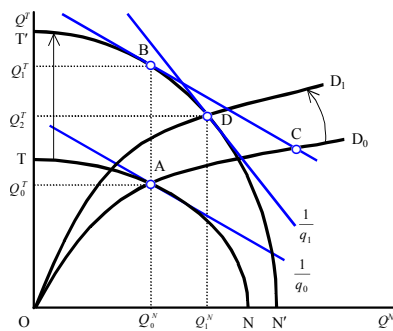
49

Теорема Рибчинського (англ. the Rybczynski theorem):

- для незмінних порівняльних цін в економіці, що виробляє два товари, збільшення одного з чинників виробництва призводить до збільшення виробництва того товару, для якого даний чинник використовується інтенсивно; виробництво іншого товару зменшується.

50

Механізм “голландської хвороби”

51

Для розгляду довгострокових наслідків “голландської хвороби” важливими є три питання:

- 1) способи використання надходжень від експорту,
- 2) характер стабілізаційної економічної політики,
- 3) реальність загрози деіндустріалізації економіки.

52

Надходження від експорту сировини можуть використовуватися декількома шляхами:

- а) збільшення приватного і державного споживання,
- б) внутрішні інвестиції,
- в) придбання іноземних цінних паперів.

53

- Профілактика інфляційних наслідків збільшення експорту (=підвищення RER) вимагає рестрикційної фіскальної і монетарної політики. Використання політики обмінного курсу не виключено, але “повзуче” знецінення грошової одиниці або її мікродевальвації повинні супроводжуватися обмеженням абсорбції засобами тієї ж рестрикційної фіскальної і монетарної політики. Інакше намагання експортерів зберегти власну прибутковість будуть нівелюватися прискоренням інфляції.

54

- Певні аналогії з “голландською хворобою” створює приплив капіталу. Проте варто застерегти від поширення характеристик “голландської хвороби” на будь-яке збільшення експорту, а тим паче — експортноорієнтований розвиток загалом. Було б невірно ідентифікувати як “голландську хворобу” збільшення експорту в економіці з диверсифікованою структурою експорту. Механізми “голландської хвороби” можуть стосуватися фактів “витіснення” традиційних секторів технологічними галузями в Ірландії, Швейцарії і Японії

55

■ Причини відсутності “японської” чи “корейської хвороби”:

- *Неанклавийний характер виробництва.* У випадку працездатних чи низькотехнологічних промислових товарів технологічний процес так чи інакше передбачає розгалужені коопераційні зв’язки, що не створює виразного “пригнічення” окремих галузей промисловості.
- *Фіскальна дисципліна.* В обох країнах державна підтримка приватного сектора здійснювалася у межах збалансованого бюджету, що попереджувало можливе прискорення інфляції.
- *Зв’язок експортного сектора з рештою економіки.* Надходження від експорту можуть перерозподілятися між іншими секторами економіки безпосередньо (виробнича кооперація) або через фінансовий ринок. У випадку Японії та Південної Кореї позитивні риси можна помітити у практиці фінансово-промислових конгломератів, які значною мірою виконували функцію фінансового ринку в перерозподілі надходжень від експорту.

56

“Голландська хвороба” в Україні?

- “пригнічення” промислового сектора розвитком металургії;
- реструктуризація української промисловості зарубіжному фінансовому і промислому капіталу;
- політика “слабкої” гривні, передусім упродовж 1992—95 рр.

57

- Гіпертрофоване зростання металургії, хімії, енергетики і паливної промисловості у загальному обсязі промислового виробництва стало наслідком передевальвації грошової одиниці, яка багатьма українськими економістами розглядалася (і далі вважається) засобом оперативного поліпшення цінової конкурентоспроможності експорту і торговельного балансу.
- Технічно девальвація гривні створює такі ж цінові переваги, які передбачає підвищення світової ціни на метали (не дивно, що теоретичні та емпіричні результати впливу обох макроекономічних чинників мало чим відрізняються) чи безпосередня державна підтримка галузі.

58

Тест Гренджера для $IMPORT_t$ та $EXPORT_t$

Гіпотеза	Лаги				
	1	2	3	4	5
$EXPORT_t$ не впливає на $IMPORT_t$	10,639 (0,001 ^{***})	4,982 (0,009 ^{**})	2,700 (0,051 ^{**})	2,637 (0,040 ^{**})	2,051 (0,081 ^{***})
$IMPORT_t$ не впливає на $EXPORT_t$	0,544 (0,462)	0,046 (0,954)	0,249 (0,862)	3,121 (0,020 ^{**})	3,390 (0,008 [*])

59

■ КИТАЙ: ЧОМУ НЕ СПОСТЕРІГАЄТЬСЯ “КИТАЙСЬКОЇ ХВОРОБИ”?

- За останні 20 років обсяги експорту збільшилися з \$9,7 до \$250 млрд. Це дозволило фінансувати придбання передових технологій і поліпшити структуру економіки. У 1999 р. частка промислової продукції у загальному обсязі експорту Китаю досягла 90%. Бажаній синхронізації розширення обсягів експорту з оптимізацією його структури допомогла стабільність обмінного курсу та переважно нецінові механізми стимулювання експорту.
- На початковому етапі переходу від імпортозамісної до експортноорієнтованої моделі економічного розвитку (1979—87 рр.) відбулася поступова демонополізація і децентралізація зовнішньоторговельної системи. Створення 4-х спеціальних економічних зон (СЕЗ) від початку мало на меті збільшення промислового експорту. В квітні 1985 р. розпочато часткове повернення податків експортерам. Від оподаткування звільнилися імпортовані устаткування, сировина та комплектуючі, необхідні для експортного виробництва. Зі січня 1984 р. місцевим адміністраціям дозволялося залишати на місцях 25% валютних надходжень, а починаючи з 1985 р. це право отримали безпосередні експортери. Протягом 1985—88 рр. стрімке зростання частки готової продукції зі 49 до 70% засвідчило активне використання Китаєм порівняльної переваги за рахунок використання надлишкових трудових ресурсів.

60

- На другому етапі (1988—90 рр.) практикувалося: 1) заохочення інвестицій для виробництва машин і устаткування по виробництву експортної продукції, 2) використання принципу товарної диференціації при розподілі валютних коштів з метою стимулювання експорту товарів із високим ступенем обробки, 3) звільнення від імпортного мита сировини і комплектуючих, необхідних для подальшого експорту. Наголос отримали легка промисловість, виробництво одягу і художньо-прикладних виробів. Особливої уваги заслуговує практика "підрядної відповідальності" місцевих адміністрацій і державних компаній перед вищими інстанціями за збільшення експорту.
- На третьому етапі (1990—94 рр.) було скасовано експортні дотації (січень 1991 р.), реформовано торговельну політику і уніфіковано обмінний курс (січень 1994 р.). Середню ставку імпортного мита було знижено в 1999 р. до 17 проти 43,2% у 1992 р. (до 2005 р. цей показник знизиться до 10%). Було скасовано податок на імпорт, запроваджений у 1985 р., зменшено з 1247 у 1992 р. до 385 у 1999 р. кількість товарних позицій, що підлягали нетарифному регулюванню, істотно скорочено перелік імпортних товарів для обов'язкового ліцензування і квотування.
- Зі середини 1980-х років у Китаї підтримувалася система подвійного обмінного курсу, покликана субсидувати імпорт обладнання. У 1986—87 рр. кожен долар США вимагав бюджетних дотацій у сумі 0,34 юаня, що дорівнювало майже 10% офіційного обмінного курсу. Дотації зовнішньоторговельним підприємствам становили близько 60% бюджетних дотацій усім державним підприємствам. З часом виявилися недоліки підвищення RER та практики множинних курсів, що сприяло перекучуванню цін між галузями і ефективному розміщенню ресурсів.